

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

8 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 kwietnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Niestandaryzowanego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego
Wierzytelności w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 21 października 2021 r., V ACa 431/21,

w sprawie z powództwa Niestandaryzowanego Funduszu Inwestycyjnego
Zamkniętego Wierzytelności w W.

przeciwko małoletniej H.L.

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne,

1) oddala skargę kasacyjną,

**2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej koszty postępowania
kasacyjnego w kwocie 2700 (dwa tysiące siedemset) zł
z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie
w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie
tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia
zapłaty.**

Agnieszka Piotrowska Dariusz Zawistowski Roman Trzaskowski

UZASADNIENIE

Powód Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W. (dalej Fundusz) wniósł, w oparciu o art. 527 k.c., o uznanie bezskuteczności umowy o ustaleniu obowiązku alimentacyjnego na rzecz małoletniej pozwanej H.L. w kwocie 15 000 zł miesięcznie, zawartej 28 grudnia 2012 r. w formie aktu notarialnego przez G.L. (dłużnika powoda i ojca małoletniej) z pozwaną A.L. (matką małoletniej), ponad kwotę 800 zł miesięcznie z tytułu alimentów na rzecz dziecka, w celu umożliwienia uzyskania przez powoda z majątku dłużnika G.L. zaspokojenia nabytych przez powoda i bliżej opisanych w pozwie wierzytelności, wynikających z zawarcia przez G.L. i B.L. z Bank S.A. w W. bliżej opisanych umów pożyczek w łącznej kwocie prawie 30 000 000 zł. Powód domagał się także ustalenia wobec niego bezskuteczności czynności pozwanej A.L. w postaci wytoczenia przez nią przeciwko G.L. powództwa o alimenty na rzecz małoletniej H.L. w wysokości ustalonej opisaną umową alimentacyjną oraz czynności G.L. polegającej na uznaniu tego powództwa, a także czynności pozwanej A.L. polegającej na złożeniu przez nią wniosku o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi zasądzającemu od dłużnika na rzecz jego córki alimenty w kwocie po 6 700 zł miesięcznie, jak też na rzecz matki małoletniej, w sprawach prowadzonych przez Sąd Rejonowy dla Warszawy - Pragi Północ w Warszawie pod sygn. I Co [...]. Powód domagał się ponadto uznania bezskuteczności, ponad kwotę 800 zł miesięcznie, wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy - Pragi Południe w Warszawie z 24 czerwca 2014 r. w sprawie VRC [...] (dalej Sąd Rejonowy), zasądzającego od dłużnika G.L. na rzecz jego małoletniej córki H.L. alimenty w kwocie po 6 700 zł miesięcznie, lecz następnie cofnął to żądanie.

Wyrokiem z 23 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie umorzył postępowanie w zakresie cofniętego roszczenia oraz oddalił powództwo Funduszu w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że G.L. i jego ówczesna żona B.L. w 2011 r. zawarli z Bank S.A. w W. (dalej Bank) umowę pożyczki lombardowej na kwotę 17 000 000 zł oraz umowę pożyczki na kwotę 3 200 000 zł. Wierzytelności o zwrot tych pożyczek zostały zabezpieczone hipotekami do kwoty 25 500 000 zł i do kwoty 4 800 000 zł, obciążającymi bliżej opisane nieruchomości małżonków L. Bank wypowiedział pożyczkobiorcom te umowy i w 2013 r. wystawił przeciwko dłużnikom bankowe tytuły egzekucyjne, a następnie, po ich zaopatrzeniu w klauzule wykonalności, wszczął na ich podstawie postępowanie egzekucyjne. Na podstawie umowy z 23 grudnia 2015 r. powód nabył od Banku opisane wierzytelności, o czym dłużnicy zostali zawiadomieni. Powód został ujawniony jako wierzyciel hipoteczny w księgach wieczystych, prowadzonych dla obciążonych nieruchomości dłużników.

Po ustaniu pożycia z B.L. i nawiązaniu związku z pozwaną A.D., która zaszła w ciążę, dłużnik G.L. zawarł z pozwaną w dniu 28 grudnia 2012 r. umowę w formie aktu notarialnego, w której zobowiązał się do uiszczania na rzecz małoletniego dziecka z ich związku, pod warunkiem, że urodzi się żywe, alimentów w kwocie po 15 000 zł miesięcznie oraz zobowiązał się do uiszczenia na rzecz A.D. kosztów porodu i położu w kwocie 20 000 zł oraz pokrywać koszty jej utrzymania przez okres 3 miesięcy po porodzie w kwocie po 5 000 zł miesięcznie. Dłużnik poddał się egzekucji z tego aktu do kwoty 360 000 zł. Ponadto dłużnik G.L. w umowach w formie aktów notarialnych zawartych z B.L. zobowiązał się do uiszczania alimentów po 6.000 zł miesięcznie na rzecz każdego z synów z małżeństwa: J.L. i M.L., łącznie 12.000 zł miesięcznie. W umowach dłużnik poddał się egzekucji wierzytelności z tego tytułu do kwoty 100 000 zł. W związku z oświadczeniem G.L. o uznaniu w tym zakresie żądania zgłoszonego przez B.L., Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z 2 września 2014 r., rozwiązującym małżeństwo dłużników L. przez rozwód, zasądził od G.L. na rzecz każdego z synów alimenty w wysokości po 6 000 zł miesięcznie, łącznie 12 000 zł miesięcznie.

A.D. wniosła przeciwko G.L. pozew o alimenty na rzecz małoletniej córki H., w którym domagała się ich w kwocie po 15 000 zł miesięcznie, tak jak w umowie alimentacyjnej. Dłużnik uznał to powództwo w całości. Sąd Rejonowy nie uwzględnił uznania powództwa, przeprowadził postępowanie dowodowe i wyrokiem z 24 czerwca 2014 r. w sprawie VRC [...], zasądził od dłużnika na rzecz jego małoletniej

córki alimenty w kwocie po 4 400 zł miesięcznie za okres do 1 grudnia 2013 r. oraz po 6 700 zł miesięcznie za okres po tej dacie i na przyszłość. Wynagrodzenie zasadnicze G.L., zatrudnionego w I. S.A. jako prezes zarządu, wyniosło w listopadzie i grudniu 2012 r. kwotę 68 000 zł miesięcznie, zaś w styczniu, wrześniu, październiku i listopadzie 2013 r. kwotę 35 000 zł miesięcznie. W toku egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikom G.L. i B.L. zostały zajęte nieruchomości o łącznej wartości ponad 33 000 000 zł.

Na podstawie tych ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że skarga pauliańska powoda nie zasługuje na uwzględnienie. Podniósł, że nie było sporne znaczne zadłużenie G.L. oraz niekorzystna dla jego wierzycieli konsekwencja obciążenia dłużnika alimentami na rzecz małoletniej córki H.L. oraz kosztami porodu, położu i utrzymania przez trzy miesiące po porodzie jej matki A.L., wynikająca z pierwszeństwa zaspokajania tego rodzaju wierzytelności w postępowaniu egzekucyjnym. Jednakże powództwo wobec A.D. nie mogło odnieść skutku, albowiem jej roszczenia przeciwko ojcu dziecka, związane z kosztami porodu i utrzymania przez okres trzech miesięcy po urodzeniu dziecka znajdowało podstawę faktyczną i prawną w art. 141 k.r.o. W odniesieniu do małoletniej córki dłużnika H., Sąd Okręgowy podniósł, że alimenty określone w umowie z 8 grudnia 2012 r. przekraczały ich ustawowy poziom, wyznaczony zakresem usprawiedliwionych potrzeb małoletniej i majątkowych oraz zarobkowych możliwości jej ojca z okresu podjęcia tej czynności. Przedmiotowa czynność, w zakresie ponad ten poziom alimentów, stanowiła, w istocie, darowiznę dłużnika na rzecz małoletniej, jednakże małoletnia córka dłużnika nie odniosła z tej umowy jakiegokolwiek korzyści. Nie egzekwowała bowiem alimentów w kwocie 15 000 zł miesięcznie w oparciu o tę umowę, lecz reprezentowana przez matkę A.D., wystąpiła przeciwko ojcu z pozwem o ich zasądzenie i uzyskała wyrok Sądu Rejonowego z 24 czerwca 2014 r. w sprawie VRC [...], uwzględniający powództwo do kwoty 4 400 zł za okres do 1 grudnia 2013 r. oraz do kwot po 6 700 zł miesięcznie za okres po tej dacie i na przyszłość.

Po rozpoznaniu apelacji powoda, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 21 października 2021 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie drugim i trzecim w części ten sposób, że uznał za bezskuteczną wobec powoda opisaną wyżej

umowę ustalenia obowiązku alimentacyjnego z 28 grudnia 2012 r. w zakresie dotyczącym określenia pieniężnego zobowiązania dłużnika G.L. wobec małoletniej córki H.L. ponad kwotę 4 400 zł miesięcznie za okres od 27 maja 2013 r. do 30 listopada 2013 r. oraz ponad kwotę 6 700 zł miesięcznie za okres od 1 grudnia 2013 r. oraz za każdy kolejny miesiąc - w celu zaspokojenia nabytych przez powoda wierzytelności wobec G.L. i B.L. z tytułu bliżej opisanej umowy pożyczki lombardowej z 20 października 2010 r. w wysokości 24 703 482,04 zł z dalszymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 20 października 2016 r. do dnia zapłaty, liczonymi od kwoty 17 513 809,64 zł, i w celu zaspokojenia nabytych przez powoda wierzytelności z tytułu bliżej opisanej umowy pożyczki z 13 grudnia 2011 r. w wysokości 4 950 570,48 zł z dalszymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 20 października 2016 r. do dnia zapłaty, liczonymi od kwoty 3 168 073,84 zł, w obu wypadkach zawartych przez tych dłużników z Bank spółką akcyjną z siedzibą w W. oraz zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu. Sąd drugiej instancji oddalił apelację powoda w pozostałym zakresie i zniósł wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uznał, że pozwana H.L. jako córka dłużnika odniosła z umowy alimentacyjnej jej rodziców z 28 grudnia 2012 r. korzyść jedynie w zakresie kwot przekraczających wysokość alimentów ustalonych następnie na jej rzecz w prawomocnym wyroku Sądu Rejonowego z 24 czerwca 2014 r., VRC [...] i stąd orzekł reformatoryjnie. Sąd nie uwzględnił apelacji powoda w zakresie żądania uznania wobec powoda bezskuteczności zobowiązania dłużnika ponad 800 zł alimentów na rzecz małoletniej pozwanej H.L. oraz w zakresie żądania uznania wobec powoda bezskuteczności czynności wytoczenia przez A.L. powództwa o alimenty. Sąd podniósł, że w stosunku do czynności wytoczenia powództwa nie znajduje zastosowania art. 527 k.c. Nie ubezszkodził także czynności polegającej na uznaniu przez G.L. powództwa o alimenty. Stwierdził, że w orzecznictwie dopuszczono zaskarżenie skargą pauliańską czynności dyspozytywnych dłużnika takich jak zawarcie ugody lub uznanie powództwa. Jednakże Sąd Rejonowy nie wydał wyroku z uznania, lecz przeprowadził postępowanie dowodowe i na podstawie jego wyników orzekł o alimentach, biorąc pod uwagę ustalenia faktyczne oraz przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dotyczące obowiązku alimentacyjnego rodzica względem małoletniego dziecka. Sąd Apelacyjny wskazał dalej, że w

złożonej skardze pauliańskiej powód zmierzał, w istocie, do niedopuszczalnego podważenia wiążącej mocy opisanego wyżej prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego, wydanego na podstawie art. 128 k.r.o. przy uwzględnieniu aktualnych w czasie wyrokowania usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego dziecka i majątkowych oraz zarobkowych możliwości zobowiązanego ojca. Prawomocny wyrok alimentacyjny nie może podlegać wzruszeniu wyrokiem uznającym bezskuteczność czynności uznania powództwa w oparciu o przesłanki określone art. 527 i nast. k.c., lecz tylko na drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia, w tym skargi o wznowienie postępowania zakończonego takim wyrokiem albo przez wykorzystanie skargi nadzwyczajnej. Podstawą egzekucji prawomocnie zasądzonych alimentów jest tytuł wykonawczy w postaci wyroku uwzględniającego takie powództwo, nie zaś czynność uznania powództwa przez pozwanego.

W skardze kasacyjnej wniesionej wyłącznie przeciwko rozstrzygnięciu Sądu Apelacyjnego dotyczącemu pozwanej H.L., powód zarzucił naruszenie art. 527 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 531 § 1 k.c. w zw. z art. 135 § 1 k.r.o. w zw. z art. 128 k.r.o., także w zw. z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji i art. 5 k.c., naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji, naruszenie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 205¹² § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 205¹² § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 381 k.p.c., naruszenie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 205¹² § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 187 § 1 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 327¹ § 1 pkt. 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Formułując te podstawy kasacyjne, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części objętej skargą i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 527 k.c. gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

§ 2. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

§ 3. Jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

§ 4. Jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Skarga pauliańska, uregulowana w art. 527 i n. k.c., jest instrumentem chroniącym wierzyciela przed nieuczciwym i szkodzącym jego interesom czynnościami prawnym działanym przez dłużnika w porozumieniu z osobą trzecią, wskutek których majątek dłużnika, mający służyć zaspokojeniu roszczeń wierzyciela, doznaje uszczuplenia lub też nie ulega zwiększeniu, przez co szanse zaspokojenia wierzyciela maleją lub zostają zredukowane do zera. Art. 527 k.c. dopuszczając możliwość uznania za bezskuteczne czynności dłużnika dokonane z pokrzywdzeniem wierzyciela ma na uwadze czynności prawa materialnego. Zasadniczym problemem w tej sprawie była zatem dopuszczalność, a także granice tej dopuszczalności, zastosowania skargi pauliańskiej do ubezskutecznienia wobec powoda, zakresu ustalenia obowiązku alimentacyjnego ciążącego na dłużniku G.L. wobec jego małoletniej córki H., pozwanej w tej sprawie.

W zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, że opisana w ustaleniach umowa dotycząca obowiązku alimentacyjnego z 28 grudnia 2012 r. jest czynnością prawną, która może być podważana w drodze skargi pauliańskiej i zasadnie ubezskutečnił wobec powoda tę czynność dłużnika i matki jego dziecka w zakresie wskazanym w wyroku reformatoryjnym, częściowo uwzględniającym

powództwo. Wbrew jednak zarzutom skargi kasacyjnej, Sąd drugiej instancji zasadnie przyjął także, że kwota alimentów na rzecz małoletniego dziecka, zasądzona w prawomocnym wyroku sądowym, nie może być przedmiotem żądania jej „ubezskutecznienia” wobec wierzyciela dłużnika alimentacyjnego (zobowiązanego z tytułu alimentów) w zakresie przekraczającym takie alimenty, które wierzyciel uznaje za stosowne (w tej sprawie wierzyciel wskazał na 800 zł miesięcznie).

Zgodnie z art. 133 § 1 k.r.o., rodziców obciąża ustawowy obowiązek dostarczania środków utrzymania i wychowania dziecku, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie. Art. 135 § 1 k.r.o. przewiduje, że zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Obowiązek alimentacyjny wynika bezpośrednio z ustawy, ale jego sprecyzowanie przez ustalenie kwoty alimentów oraz sposobu i terminu ich płatności na rzecz osoby uprawnionej, może nastąpić zarówno w drodze sądowej, przez wydanie wyroku lub zawarcie ugody sądowej, jak i pozasądowej, przez zawarcie pozasądowej umowy alimentacyjnej, która, jeśli spełnia określone przepisami przesłanki, może być następnie tytułem wykonawczym przeciwko dłużnikowi alimentacyjnemu na równi z wyrokiem i ugodą sądową.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że przedmiotem skargi pauliańskiej może być ugoda alimentacyjna zawarta przed sądem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 września 2020 r., V CSK 535/18). Jednakże i w tej sprawie, w której zapadł przytoczony wyrok, Sąd Najwyższy uznał za bezskuteczne wobec wierzyciela jedynie podwyższenie w, zaskarżonej skargą pauliańską, ugodzie, zawartej przez dłużnika powoda z jego córką, pozwaną w tej sprawie, kwoty alimentów ustalonych we wcześniejszym postępowaniu sądowym i jedynie w zakresie tej podwyżki. W uzasadnieniu przytoczonego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, że ugoda alimentacyjna jest czynnością prawną - umową, która może być kwestionowana jako zdziałana z pokrzywdzeniem wierzycieli. Pokrzywdzenie polega wówczas na ustanowieniu w drodze umowy stron świadczenia alimentacyjnego na poziomie przekraczającym wysokość uzasadnioną w świetle kryteriów przewidzianych w art. 135 § 2 k.r.o. lub na ustanowieniu tego rodzaju świadczeń pomimo wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego. Pokrzywdzenie wierzycieli ma

miejsce także ze względu na uprzywilejowany charakter świadczeń alimentacyjnych, które w postępowaniu egzekucyjnym zaspokajane są przed wierzytelnościami nieuprzywilejowanym. Jednakże przytoczone wyżej orzeczenie Sądu Najwyższego zostało wydane na tle innego stanu faktycznego niż występujący w tej sprawie. Po pierwsze dlatego, że odnosi się ono do ugody sądowej, stanowiącej czynność prawną, wprowadzie o mieszanym, procesowym i materialnym charakterze, ale niewątpliwie czynność prawną, o której mowa w hipotezie art. 527 k.c. Konsekwencją zawarcia ugody sądowej jest, jeżeli nie budzi ona wątpliwości Sądu orzekającego, wydanie przez ten Sąd postanowienia o umorzeniu postępowania sądowego na podstawie art. 355 k.p.c. Orzeczenie to ma charakter formalny, kończy postępowanie sądowe, zaś tytułem wykonawczym jest, po zaopatrzeniu jej w klauzulę wykonalności, ugoda sądowa, a nie prawomocne orzeczenie sądowe. Możliwość zatem zaskarżenia skargą pauliańską ugody sądowej dotyczącej alimentów nie budzi wątpliwości; w drodze powództwa opartego na podstawie z art. 527 k.c. i skierowanego przeciwko osobie, na której rzecz egzekwowane są należności alimentacyjne, wierzyciel może nawet żądać ustalenia, że - wobec ustania obowiązku alimentacyjnego w ugodzie na określoną kwotę - przysługuje mu prawo zaspokojenia swej wierzytelności przed egzekwowanymi należnościami alimentacyjnymi.

W rozpatrywanej sprawie występuje jednak zupełnie inna sytuacja. Matka małoletniej uprawnionej do alimentów wystąpiła przeciwko dłużnikowi powoda G.L. o zasądzenie alimentów na rzecz dziecka w wysokości uzgodnionej przez strony w umowie alimentacyjnej z 28 grudnia 2012 r. Pozwany G.L. uznał to powództwo w całości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano, po pewnych wahaniach, że nie jest wyłączona możliwość zaskarżenia na podstawie art. 527 k.c. czynności dłużnika polegającej na uznaniu powództwa o zapłatę (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 listopada 2008 r., V CSK 163/08). W orzecznictwie podnosi się, że uznanie powództwa stanowi dyspozytywną czynność procesową pozwanego, sprowadzającą się, w istocie, do rezygnacji z obrony procesowej przed żądaniem powoda. Uznanie powództwa zawiera więc w sobie elementy oświadczenia wiedzy i woli, bowiem musi być powiązane z przyznaniem okoliczności faktycznych, na których opiera się pozew oraz wyrażać zgodę na wydanie wyroku uwzględniającego roszczenie powoda w całości lub w uznanej części (zob. wyroki Sądu Najwyższego

z 13 marca 2014 r., I CSK 274/13, z 9 listopada 2011 r., II CSK 70/11 i z 18 marca 2011 r., III CSK 127/10). Stosownie do art. 213 § 2 k.p.c., sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Z tej regulacji wynika, że, co do zasady, sąd orzekający jest związany oświadczeniem pozwanego o uznaniu powództwa, bez względu na to, czy oświadczenie to znajduje uzasadnienie w okolicznościach sprawy. Konsekwencją uznania przez pozwanego powództwa jest konieczność uwzględnienia przez sąd powództwa w zakresie, w jakim pozwany uznał powództwo, bez potrzeby przeprowadzania w tym zakresie postępowania dowodowego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2016 r., I CSK 285/15 i z 22 lutego 2010 r., IV CSK 436/09). Sąd nie gromadzi zatem w takiej sytuacji materiału dowodowego, nie dokonuje jego samodzielnej oceny, nie czyni ustaleń faktycznych i nie wyrokuje, stosownie do tych ustaleń i adekwatnych unormowań prawa materialnego, lecz wydaje tak zwany wyrok z uznania. Z ustaleń faktycznych w tej sprawie wynika jednakże, że w sprawie alimentacyjnej Sąd Rejonowy nie poprzestał na uznaniu powództwa przez G.L., lecz dokonał kontroli tej czynności dyspozytywnej w świetle art. 213 § 2 k.p.c. i w jej rezultacie przeprowadził postępowanie dowodowe, zgromadził i ocenił dowody, poczynił ustalenia faktyczne i wydał wyrok, ustalając alimenty na rzecz małoletniej niezależnie od uznania powództwa przez ojca dziecka. Powód w tej sprawie domagał się zatem, w istocie, ubezskutecznienia wobec niego, zakresu obowiązku alimentacyjnego G.L. wobec małoletniej córki, ustalonego w prawomocnym wyroku sądowym, w zakresie przekraczającym taki zakres obowiązku, który powód uznał subiektywnie za usprawiedliwiony potrzebami dziecka i majątkowymi i zarobkowymi możliwościami ojca czyli 800 zł miesięcznie. Tymczasem, w ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego niniejszą skargę, nie jest to możliwe w świetle art. 527 k.c., który odnosi się, należy powtórzyć, do czynności materialnoprawnych, nie zaś do wyroków sądowych.

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 11 października 1980 r., , III CZP 37/80, mającej moc zasady prawnej (OSNC 1981, nr 4, poz. 48) wskazano, że w wypadku, gdy egzekucja należności alimentacyjnych uniemożliwia zaspokojenie wierzytelności innego wierzyciela, wierzyciel ten może, w drodze

powództwa przeciwko osobie, na rzecz której egzekwowane są należności alimentacyjne, żądać ustalenia, że – wobec ustania obowiązku alimentacyjnego - przysługuje mu prawo zaspokojenia swej wierzytelności przed egzekwowanymi należnościami alimentacyjnymi (art. 527 i n. k.c.). Uchwała ta zapadła w stanie faktycznym, w którym dłużniczka egzekwowana obciążona alimentami na rzecz jej córki, ustalonymi na podstawie prawomocnego wyroku sądowego, nie wytoczyła powództwa o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego, mimo że uprawniona osiągnęła pełnoletność i zdolność do samodzielnego utrzymania. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy przeprowadził analizę dostępnych wierzycielowi egzekwującemu środków prawnych, chroniących jego interes, doznający uszczerbku wobec pierwszeństwa egzekucyjnego należności alimentacyjnych. Wyłączył możliwość skutecznego wytoczenia przez wierzyciela w oparciu o art. 189 k.p.c. powództwa o ustalenie nieistnienia obowiązku alimentacyjnego dłużniczki wobec córki. Uznał natomiast, że dopuszczalna jest skarga pauliańska pokrzywdzonego wierzyciela, w wyniku uwzględnienia której, czynność zawierająca milczącą zgodę dłużnika na kontynuowanie bezzasadnej egzekucji wygasłej należności alimentacyjnej, a więc również alimentacyjny tytuł wykonawczy tracą skuteczność w stosunku do pokrzywdzonego wierzyciela, nie tracąc ważności. Przedmiotowa uchwała nie jest jednak adekwatna do okoliczności tej sprawy, albowiem powód nie wykazał ani nawet nie twierdził, że ustał obowiązek alimentacyjny dłużnika G.L. wobec małoletniej pozwanej H., urodzonej w 2013 r. Wierzyciel motywował żądanie ubezskutecznienia wobec niego kwoty egzekwowanych na rzecz małoletniej H. alimentów ponad 800 zł miesięcznie tym, że, zdaniem powoda, zasądzona prawomocnie w wyroku Sądu Rejonowego z 24 czerwca 2014 r., VRC [...] kwota alimentów nie odpowiada aktualnym możliwościom płatniczym dłużnika, a nadto jest nadmierna w stosunku do usprawiedliwionych przeciętnych potrzeb dziecka w wieku pozwanej. Powód nawiązał tym samym do ustawowych czynników wyznaczających zakres alimentów wskazanych w art. 135 § 1 k.r.o. Jednakże do zmiany zakresu obowiązku alimentacyjnego ustalonego uprzednio przez sąd w prawomocnym wyroku i powstania w ten sposób nowego tytułu wykonawczego przeciwko zobowiązanemu, może dojść, w ocenie Sądu Najwyższego, rozpoznającego tę skargę kasacyjną, jedynie w drodze powództwa

przewidzianego w art. 138 k.r.o. stanowiącym, że w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego. W tym bowiem postępowaniu, z udziałem uprawnionego do alimentów oraz zobowiązanego do ich ponoszenia, sąd bada - aktualne na dzień ponownego orzekania w przedmiocie alimentów - przesłanki obowiązku alimentacyjnego, wysokość proponowanych alimentów, zakres usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz majątkowe i zarobkowe możliwości zobowiązanego, umożliwiając każdej ze stron postępowania o alimenty obronę przysługujących jej praw i interesów. Do wytoczenia powództwa o zmianę zakresu obowiązku alimentacyjnego są legitymowani uprawniony, zobowiązany, a także, na zasadach ogólnych, prokurator (zob. art. 7 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanej, która wniosła w terminie odpowiedź na skargę kasacyjną, orzeczono na podstawie 98, 108 w zw. z art. 39821 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst: Dz.U. z 2023 r., poz.1964 ze zm.).

Agnieszka Piotrowska Dariusz Zawistowski Roman Trzaskowski

[SOP]

[r.g.]